

ZERO
WASTE
MONTENEGRO

Zero Waste

HORECA

vodič

za **Bosnu i Hercegovinu**

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

 MedWaves
the UNEP/MAP Regional
Activity Centre for SCP

Uvod

Živimo u komforu potrošačkog društva. Plastične slamčice, kese, boce, kašikice, posude od stiropora i slično su dio asortimana proizvoda dizajniranih da se koriste samo nekoliko minuta, ili čak nekoliko sekundi a zatim bace. Ovi **jednokratni plastični proizvodi (JPP)** će nakon upotrebe ostati na našoj planeti, završiti na deponijama, ili u gorem slučaju, u netaknutoj prirodi koju smo sretni što imamo, i to vijekovima. Pored štetnog utjecaja na okoliš, oni imaju negativan utjecaj i na naše zdravlje i ekonomiju.

Ovi proizvodi jesu povoljni i laki za upotrebu, ali samo zato što ne uzimamo u obzir njihov utjecaj na okoliš: potrošnju resursa, energije i/ili vode za njihovu proizvodnju i transport, kao ni direktne i indirektne troškove nakon njihovog korištenja: odvoz smeća, čišćenje plaža, sanacije curenja deponija i rehabilitaciju prirodnog okruženja. Ali šta možemo da uradimo povodom toga?

Vjerujemo da malim koracima možemo doći do velikih promjena i vjerujemo da i Vi možete dati svoj doprinos. Promjenom navika i odluka u Vašem ugostiteljskom objektu možete u velikoj mjeri smanjiti otpad koji proizvodite, a također i uštedjeti novac i ostaviti dobar utisak na svoje goste. Sve više kupaca zahtijeva smanjenje upotrebe plastike. Ako ste spremni da uklonite jednokratne plastične proizvode iz Vašeg objekta – ovaj Vodič Vam može pomoći.

76%

ispitanika se želi dodatno potruditi da sljedeće godine putuje na održiviji način

43%

ispitanika je spremno da plati više za smještaj koji posjeduje certifikat za održivost

74%

ispitanika vjeruje da moramo odmah djelovati i donositi održivije odluke kako bi zaštitili i sačuvali planetu za buduće generacije

82%

ispitanika kaže da žele da kupuju proizvode sa što manje plastične ambalaže

3/4

ispitanika kaže da jednokratne plastične proizvode treba što prije zabraniti

Dobre prakse

BYO sistem

(Donesi svoju ambalažu)

Ovim sistemom biznisi dozvoljavaju i podstiču svoje kupce da donesu sopstvenu ambalažu (boce za višekratnu upotrebu, čaše, tanjire, pribor za jelo, cekere ili posude za ponijeti) koje mogu na bezbijedan način koristiti/dopuniti u objektu, čime se podstiče ponovna upotreba i izbjegava upotreba jednokratne ambalaže. Ovaj sistem je jako popularan i primjenjuje se širom svijeta.

Kupujte lokalno

Kupovinom lokalno i na veliko izbjegava se nepotreban otpad od ambalaže i podržava lokalna ekonomija. Kupovinom lokalnih proizvoda veća je vjerovatnoća da ćete dobiti svježije i kvalitetnije proizvode. Pored toga, kupovinom lokalno smanjuju se troškovi i emisije staklene bašte koje se ispuštaju prilikom transporta.

Depozitni sistem

Kako bi i potrošači preuzeli dio odgovornosti za ambalažu, preporučuje se primjena depozitnog sistema. Ovim sistemom se potrošaču uz određeni depozit pozajmljuje jedan ili više predmeta za višekratnu upotrebu kao što su cekeri, čaše, tanjiri i pribor za jelo. Depozit se naplaćuje kako bi se osiguralo da potrošač nakon upotrebe vrati ambalažu.

Također biste trebali znati...

Biorazgradiva, kompostabilna i biobazirana plastika

Iako se često tvrdi da su biorazgradivi, kompostabilni ili biobazirani plastični proizvodi rješenje za krizu zagađenosti plastikom, mnogi naučni članci osporavaju tu tvrdnju. Jedan od ključnih faktora je taj što se ova plastika ne razgrađuje u prirodnom okruženju, već su joj potrebni posebni uslovi za kompostiranje u okviru sistema upravljanja organskim otpadom koji još uvijek ne postoji na Zapadnom Balkanu. Još 2019. godine Evropska komisija je zabranila okso-razgradivu plastiku i to sa dobrim razlogom. Radi se o konvencionalnoj plastici sa hemijskim dodacima pomoću kojih se ona brže razgrađuje, ostavljajući za sobom mikroplastiku koja završava u prirodi i na kraju ulazi u naš lanac ishrane.

Razmatranje reciklaže

Reciklaža se također predstavlja kao rješenje za krizu zagađenosti plastikom. Međutim, samo 10% ikada proizvedene plastike (8 milijardi tona od 1950-ih!) je reciklirano. Odnosno, većina plastike završi na deponijama ili u prirodi, zagađuje zemlju, vodu i vazduh i pronalazi put do našeg lanca ishrane. Postaje jasno da reciklaža nije čarobni štapić. Plastiku je potrebno sakupljati, transportovati, sortirati, oprati, ponovo transportovati, drobiti, topiti, transportovati i transformisati u novi proizvod, a može se reciklirati samo nekoliko puta. Dakle, uvijek je najbolje izbjegavati stvaranje otpada, a reciklirati samo ono što nije bilo moguće izbjeći.

A bezbjednost?

Ostali materijali za jednokratnu upotrebu, kao što su papirna ili kartonska ambalaža, ne predstavljaju nužno najodrživiju alternativu plastici. Iako se mogu kompostirati, drveće ne raste dovoljno brzo da bi ovo bilo zaista održiva opcija. Da bi se zaštitilo drveće, upotreba ovih materijala mora se ograničiti. Često se dešava da ambalaža napravljena od recikliranog papira i kartona ne zadovoljava kriterije za izravan kontakt s hranom. Tokom proizvodnje, u sastav papira mogu ući razne štetne materije iz štamparskih boja, surfaktanti, sredstva za izbjeljivanje i slično. Tokom bilo koje faze životnog ciklusa proizvoda od papira moglo bi doći do curenja ovih hemikalija. Osim toga, papir se može reciklirati najviše šest do sedam puta.

Obratite pažnju na ekomanipulaciju!

EU priprema nove kriterije kako bi spriječila kompanije da plasiraju obmanjujuće tvrdnje o ekološkim atributima njihovih proizvoda i usluga. Prema EU, 53% zelenih tvrdnji plasiraju nejasne, obmanjujuće ili neosnovane informacije; 40% tvrdnji nema potkrepljujuće dokaze; Polovina svih zelenih oznaka ima slabu verifikaciju ili je uopšte nema. U EU postoji 230 oznaka o održivosti i 100 oznaka o zelenoj energiji, čiji nivo transparentnosti znatno varira.

Iskrene alternative jednokratnim plastičnim proizvodima

Zero Waste HoReCa vodič je namijenjen da pomogne biznisima u HORECA sektoru kako bi izbacili jednokratne plastične proizvode iz upotrebe, pružajući primjere konkretnih i pravih alternativa za JPP koje se mogu lokalno nabaviti. Pored toga, ovaj Vodič navodi prednosti i mane svake alternative posebno, uštede koje se mogu ostvariti, kao i lokalne dobavljače*. Kako bi izračunali utjecaj jednokratnih plastičnih proizvoda i njihovih alternativa na okoliš koristili smo Indeks iskrenih alternativa plastici (HAPI) fondacije [Save the Med](#).

* Indeks iskrenih alternativa plastici (HAPI)

HAPI je alat koji je kreirala španska fondacija Save the Med, a koji služi za mjerenje i upoređivanje plastičnog otisaka kompanija i davanje instrukcija za njegovo smanjenje. HAPI ocjenjuje svaki proizvod na skali od 0 do 10, pri čemu indeks 10 predstavlja najveći utjecaj na okoliš, odnosno proizvode koje treba eliminisati, a indeks 0 zero waste alternativu. Dakle, indeksi od 0 i 10 predstavljaju utjecaj na okoliš od najmanjeg do najvećeg. HAPI indeks se izračunava na osnovu sljedećih kriterija:

- Sprječavanje otpada. Proizvod se boduje pozitivno ako su JPP ili nepotrebna ambalaža proizvoda uklonjeni iz upotrebe.
- Usklađenost sa zakonima koji se odnose na jednokratne plastične proizvode (lokalni zakoni i [EU Direktiva 904/2019](#)). Proizvodi koji nisu u skladu sa zakonom dobijaju najveći indeks utjecaja (10).
- Ponovna upotreba. HAPI indeks proizvoda za jednokratnu upotrebu će biti niži u odnosu na one za višekratnu upotrebu.
- Veličina i format ambalaže. Ambalaža sa optimalnom veličinom u odnosu na količinu proizvoda će imati manji HAPI indeks. Najniži HAPI indeks će dobiti proizvodi bez ambalaže, odnosno potpuna prevencija otpada.
- Materijal. Svakom materijalu se dodjeljuje ocjena na osnovu više kriterijuma, uzimajući u obzir obnovljivost i dostupnost sirovine, utjecaj na okoliš, mogućnost povrata materijala u sistem upravljanja otpadom, njegovu tehničku mogućnost recikliranja i potražnju sekundarnog tržišta.

* Naveli smo radnje u kojima smo pronašli alternative jednokratnim plastičnim proizvodima, što nije konačan spisak, te se mogu naći i na drugim mjestima.

Sadržaj

PIĆE

Plastične slamčice

Plastične čaše i čaše od polistirena, sa ili bez poklopca

Plastične boce vode

Plastične boce za sokove

Plastične kapsule kafe

Plastična sekundarna ambalaža za flaše/limenke/tetrapak

Čaj u plastičnim kesicama

Plastične miješalice za kafu/čaj

HRANA

Plastični tanjiri

Plastični pribor za jelo

Plastični štapići za sladoled/lizalice

Plastične kese

Plastične i polistirenske kutije za pakovanje hrane

Pojedinačne porcije u jednokratnoj plastičnoj ambalaži (ulje, sirće, med, čokoladni krem, puter, žitarice, jogurt, slatkiši, grickalice, itd.)

HIGIJENA I SIGURNOST

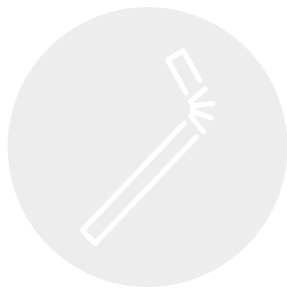
Higijenski proizvodi

Plastične boce sa gelom za dezinfekciju

Plastične jednokratne rukavice

Jednokratne plastične maske

Plastični štapići za uši

Da li ste ikada pomislili da pića služite...bez slamčice? Podstaknite svoje goste da izbjegavaju korištenje slamčica, osim ako to nije nužno zbog njihovog zdravstvenog stanja ili drugih posebnih potreba. Slamčice ružno izgledaju na našim plažama i često su pogubne po morski svijet (naročito kornjače). Ukoliko neki vaši gosti zaista jako žele slamčicu, ponudite im moderne slamčice za višekratnu upotrebu!

Lista alternativa JPP* *jednokratni plastični proizvodi	Cijena	Prednosti	Mane	Gdje kupiti	HAPI*
Plastične slamčice					10
Papirna slamčica	0.02 € +	jednostavne za upotrebu, pristupačne, kompostabilne	jednokratne, nakon dužeg korištenja mogu se raspasti, dugoročno neisplative	TM Horeca. Eurom, Penny shop, Alpeks, Bar Akademija shop, DM...	6.21
Višekratna slamčica (metal, bambus, staklo ili drugo)	0.50 € +	višekratne, dobar utisak, dugoročno isplative	potrebno održavanje, malo ulaganje	Penny Shop, Artesana, Centrum...	3.24
Bez slamčice	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

Plastične čaše i šolje su prošlost! Osim što ih nije prijatno koristiti, one su jedan od najčešće pronađenih jednokratnih proizvoda u prirodi. Predložiti ćemo nekoliko održivih alternativa kojima nećete moći odoljeti!

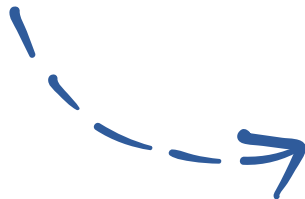
Plastične čaše i					7.38
čaše od polistirena, sa ili bez poklopca					10
Papirne čaše	0.10 € +	jednostavne za upotrebu, pristupačne, kompostabilne	jednokratne, nakon dužeg korištenja mogu se raspasti, dugoročno neisplative, većina sadrži plastiku	TM Horeca...	7.02
Višekratne čaše od tvrde plastike	0.60 € +	pogodne za plažne barove i događaje, višekratne, lako korištenje, pranje i skladištenje	loš utisak, nisu pogodne za tople napitke	Penny Shop, English Home, Jumbo...	3.69
Višekratne čaše (keramika, staklo ili drugi višekratni materijal osim plastike)	1.20 € +	višekratne, dobar utisak, dugoročno isplative, mogu se brendirati	potrebno održavanje, malo ulaganje, rizik od loma	Penny Shop, English Home, Jumbo...	3.15
BYO (donesi svoju čašu)	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

"Sjetite se da se većina staklenih flaša od vode uglavnom ne iskoristi ponovo ili reciklira. Zašto ne ponudite svojim gostima vodu sa česme ili sa aparata za vodu?"

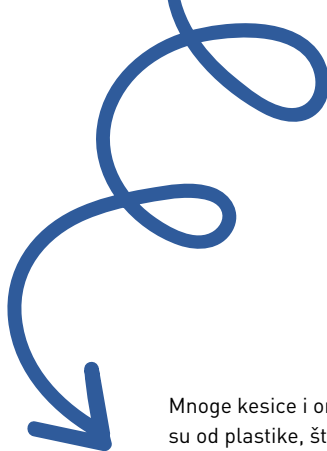

Plastične boce vode					7.38
Aparat za vodu, punjen iz povratnih plastičnih boca (>5 l)	5.50 ÷ 7.00 € / 1 kom (18,9 l)	manje stvorenog otpada, voda dobrog kvaliteta stalno dostupna	tržišnost	Bijela Voda, Voda Kristal, NT Vending d.o.o.	1.85
Voda u povratnim staklenim bocama	0.30 € +	lijep utisak, reciklirane	rizik od lomljenja	Leda , Coca-cola Olimpia, Oaza	4.73 - 6.3
Voda u jednokratnim staklenim bocama	0.5 € +	lijep utisak	jednokratne, rizik od lomljenja	Bingo, Merkator, Robot,...	0
Bez plastičnih boca za vodu / služi se voda sa česme	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	

Cijedite sezonsko voće i pravite svježe sokove i smutije ili nabavite od lokalnih proizvođača organski voćni sirup u povratnim staklenim bocama. Mnogo su ukusniji od bilo kog industrijskog soka a proizvode manje otpada!

Plastične boce za sokove					7.38
Napici u povratnim staklenim bocama	1.00 € +	manje stvorenog otpada, lijep utisak	nisu dostupni za sve vrste napitaka	Kuća Prirode, Igman Food...	2.36 - 3.15
Napici u jednokratnim staklenim bocama	1.00 € +	lijep utisak	jednokratne, rizik od lomljenja	Bingo, Merkator, Robot,...	4.73 - 6.3
Napici napravljeni u objektu (sirovine ili finalni proizvod ne smiju biti pakovani u jednokratnu ambalažu)	zavisi od odabira voća	manje stvorenog otpada, lijep utisak	duže vrijeme pripreme	x	0
Limenke (sa plastičnom oblogom)	0.50 € +	nisu lomljive, pristupačne	jednokratne	Bingo, Merkator, Robot,...	6.48
Napici u tetrapaku (sa plastičnom oblogom)	0.80 €/l +	nisu lomljivi, pristupačani	jednokratni, teški za reciklažu	Bingo, Merkator, Robot,...	6.75 - 9
Plastična sekundarna ambalaža za flaše/limenke/tetra pak					5.54
Bez plastične sekundarne ambalaže	0€	manje stvorenog otpada, utjecaj na životnu sredinu	isporuka i skladištenje	x	0

Mnoge kesice i omoti od kesica za čaj napravljeni su od plastike, što je sasvim besmisleno i štetno po zdravlje i prirodu.

Ko još voli da promiješa kafu sa malim komadom plastike? Ne izgleda lijepo i lako završi u prirodi. Vrijeme je za održiviju alternativu!

	Gdje kupiti	HAPI*
Plastične kapsule kafe		7.38
Kafa u kapsulama	Bingo, Merkator, Robot,...	7.38
Kafa u plastičnim ili aluminijskim kesama	Manuel, Lavazza, Vispak, Franck,...	5.54
Kafa kupljena na mjeru	Manuel, Lavazza, Vispak, Franck,...	0
Bez kapsula	x	0
Čaj u plastičnim kesicama		7.38
Čaj u plastičnim kesama	Bingo, Merkator, Robot, DM,...	7.38
Jednokratne papirne kesice čaja	Julius Meinel, Yogi Tea (Kuća Čaja),...	6.21
Čaj kupljen na mjeru	Kuća čaja, Althaus, Pier Tea, Manuel,...	0
Bez čaja u kesici	x	0

Plastične miješalice za kafu/čaj					10
Višekratne kašičice (metalne ili druge)	0.30 € +	višekratne, lijep utisak, dugoročno isplative, lakše za upotrebu	zahtijeva pranje, malo ulaganje	Penny Shop, TM Horeca, Coffe Matic, Fetahović ...	3.24
Drveni štapići	0.002 € +	pristupačni, kompostabilni (odložiti na kompost!)	jednokratni, dugoročno neisplativi	Penny Shop, TM Horeca, Coffe Matic, Fetahović ...	6.39
Bez miješalice	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

**Stvara 0,4 kg
plastičnog otpada.**

**1 kg kapsula za
kafu = 54 €**

**1 kg kafe na
mjeru = 20 €**

**1 kg kafe u plastičnim
ili aluminijskim kesama
= 10 €**

Bez kapsula = 0€

**100 g čaja u plastičnim
kesama = 3,75 €**

**100 g čaja u
jednokratnim papirnim
kesicama = 6 €**

**100 g čaja
kupljenog na
mjeru = 6 €**

Bez čaja u kesici = 0€

Svakome se nekad desilo da mu se prospe hrana sa prepunjenog plastičnog tanjira. Niko ih ne voli, prestanite da ih koristite. Nabavite održivu i otmjenu alternativu, uštedite novac i obradujte svoje goste!

Lista alternativa JPP* *jednokratni plastični proizvodi	Cijena	Prednosti	Mane	Gdje kupiti	HAPI*
Plastični tanjiri					10
Papirni / kartonski tanjiri	0.03 € +	pogodni za služenje na plaži, alternativa za ponijeti, kompostabilni	jednokratni, dugoročno neisplativi, većina sadrži plastiku	TM Horeca, Jumbo, R&S Sarajevo, Foliplast,...	7.02
Keramički tanjiri ili višekratni tanjiri napravljeni od drugog materijala	0.50 € +	lijep utisak	rizik od loma, malo ulaganje	Penny Shop...	3.51
Višekratni tanjiri od čvrste plastike	0.30 € +	jednostavni za upotrebu, pranje, skladištenje	ne mogu se reciklirati, proizvodni proces nije ekološki	Penny Shop, Jumbo...	3.69

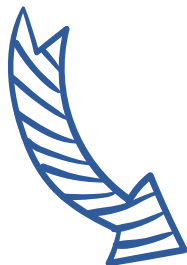
Vrijeme za ponovnu upotrebu je stiglo, preporučujemo revolucionarnu zamjenu za jednokratni pribor za jelo: pribor za jelo od inoksa. Da, tako je jednostavno biti održiv! Ako gosti traže hranu za ponijeti koju nose kući, ne treba im jednokratni pribor za jelo.

Plastični pribor za jelo					10
Višekratni pribor za jelo od metala	0.06 € +	višekratan, lijep utisak, dugotrajan	zahtijeva pranje, sitno ulaganje	Penny Shop, Bingo, TM Horeca...	3.24
Jednokratni biorazgradivi pribor za jelo (papir, drvo, bambus ili drugo)	0.10 € +	pogodan za služenje na plaži i događajima, alternativa za ponijeti, kompostabilan	jednokratan, dugoročno neisplativ	TM Horeca, C&D d.o.o., DM,...	6.48
BYO (donesi svoj pribor)	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Plastični štapići za sladoled/lizalice					7.38
Jednokratni biorazgradivi štapići (bambus, drvo ili drugo)	0.002 € +	Pogodni za ponijeti, kompostabilni (odložiti na kompost!)	jednokratni	Penny Shop, TM Horeca, Coffe Matic, Fetahović ...	6.48
Bez jednokratnih štapića	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

Najnovije vijesti: plastične kese više nisu u modi. Nemojte u njih pakovati hranu za ponijeti. Pitajte goste da li imaju svoj ceger ili da li mogu ponijeti i bez kese! Neka vam ne bude teško. Ili još bolje: ostavite utisak. Zašto ne biste napravili svoje brendirane eko torbe za goste kojima su zaista potrebne?

Plastične kese					10
Papirne kese	0.10 € +	izdrživije od plastičnih, mogu se reciklirati ili kompostirati	jednokratne, utjecaj na životnu sredinu	TM Horeca, Cargo Shop, Fedi, Feral,...	4.66
Višekratne i izdržive kese ili korpe od organskog materijala (pamuk, juta, konoplja, palma)	0.50 € +	mogu poslužiti kao promotivni materijal, višekratna upotreba	visoka cijena	R&S Sarajevo, DM...	2.63
BYO (donesi svoju kesu)	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Bez plastičnih kesa	0 €	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

Kutije za pakovanje hrane predstavljaju veliki problem! Prvo, kutije za ponijeti treba davati samo kupcima kojima je to potrebno. U suprotnom, koristite obične tanjire. Istraživanja pokazuju da postoji sve veća zabrinutost javnosti kada je u pitanju plastična ambalaža. Gosti će cijeniti vaše napore da smanjite nepotreban otpad. A ako zaista treba da ponesu hranu, dat ćemo vam par alternativa.

Plastične i					7.38
polistirenske kutije za pakovanje hrane					10
Jednokratne papirne ili kartonske kutije	0.15 € +	pogodne za služenje na plaži, dobra alternativa za ponijeti, kompostabilne	jednokratne, utjecaj na životnu sredinu, većina sadrži plastiku	TM Horeca, E Pack,...	7.02
BYO (donesi svoju posudu)	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Bez kutija za ponijeti	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Pojedinačne porcije u jednokratnoj plastičnoj ambalaži (ulje, sirće, med, čokoladni krem, puter, žitarice, jogurt, slatkiši, grickalice itd.)					7.38
Višekratne posude ili pojedinačne porcije punjene iz srednjih (do 1l/1kg) ili većih (više od 1l/kg) pakovanja	zavisi od vrste proizvoda	manje stvorenog otpada, lijep utisak	duže vrijeme pripreme	Bingo, Mercator, Konzum...	3.69 - 5.54

Lista alternativa JPP* *jednokratni plastični proizvodi	Cijena	Prednosti	Mane	Gdje kupiti	HAPI*
Higijenski proizvodi					7.38
Higijenski proizvodi u višekratnim posudama, punjenim iz velikih jednokratnih pakovanja	15.00 € +	pristupačni, dugoročno isplativi	jednokratni	Bent Excellent, Euro shop, Eurosan,...	3.69
Sapuni, tvrdi šamponi bez plastične ambalaže	0.30 € +	manje stvorenog otpada, utjecaj na životnu sredinu	nema	Euro shop, DM...	6.21
BYO (donesi svoje higijenske proizvode) / bez higijenskih proizvoda	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Plastične boce sa gelom za dezinfekciju					7.38
Gel za dezinfekciju u velikim, jednokratnim bocama	1.5 € + /500ml, 2.5 € +/1l, 35 € +/5l	manje stvorenog otpada	jednokratno	Penny Shop, Euro Shop...	3.69
Pranje ruku	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

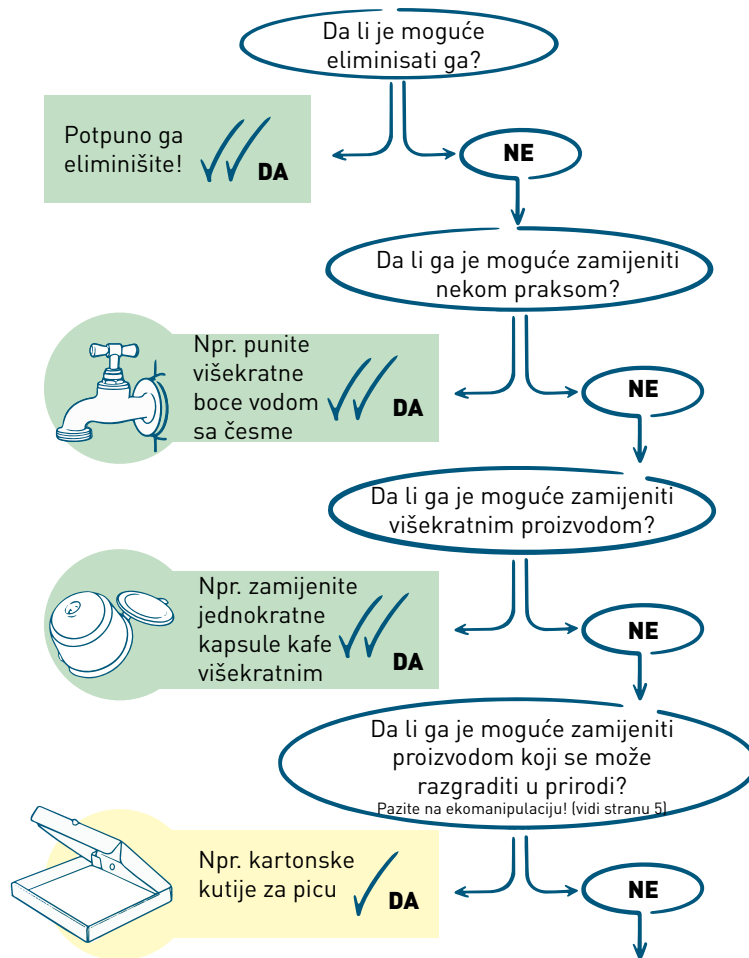
Plastične jednokratne rukavice					8.1
Višekratne gumene rukavice	0.60 € +	pristupačne, manje stvorenog otpada	x	TM Horeca,...	4.05
Pranje ruku	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Jednokratne plastične maske					8.1
Višekratne higijenske maske za lice koje su u skladu sa UNE 0064 i 0065 specifikacijama	0.90 € +	manje stvorenog otpada	potrebno pranje	BTS - SCRUBS...	3.51
Bez maski	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0
Plastični štapići za uši					10
Jednokratni biorazgradivi štapići za uši (bambus, drvo, papir ili drugo)	2.00 € +/300kom	kompostabilni (odložiti na kompost!)	jednokratni	Didaco Shop, DM...	6.48
Bez jednokratnih štapića za uši	0€	bez ulaganja, prilika za edukaciju gostiju o predmetima za jednokratnu upotrebu	potrebno objasniti/ubijediti goste da ih ne koriste	x	0

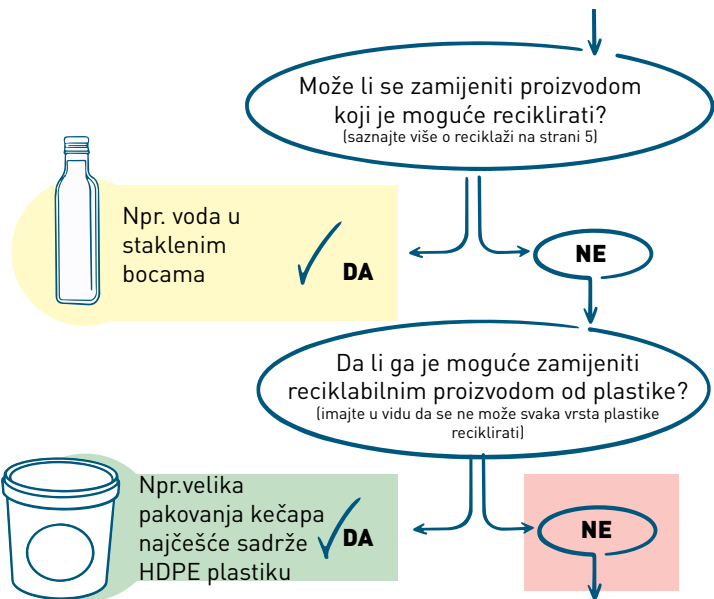
Da li je ovaj proizvod dobra alternativa?

Na tržištu ste pronašli alternativu JPP koje nema u ovom Vodiču?

Saznajte da li je ta alternativa dobra koristeći Save the Med Drvo procjene.

Da li je ovaj proizvod neophodan za vaš rad ili poslovanje?

Ako ne možete pronaći alternativu prateći prethodne korake, ovaj proizvod treba da bude eko-dizajniran! Pomozite nam da identifikujemo proizvode koji su neophodni za Vaše poslovanje, a za njih nema dostupne alternative na tržištu.

Pobrinite se da ispravno upravljate svojim otpadom tako što ćete ga odlagati u pravi kontejner.

Ko stoji iza ovog Vodiča?

Prvo izdanje **Zero Waste HORECA** vodiča je izradila [NVO Zero Waste Montenegro](#) nakon što je 2020. godine izvršila sedam revizija otpada u kafićima i restoranima na Velikoj plaži i sprovela istraživanje o alternativama za jednokratne plastične proizvode u prodavnicama širom Crne Gore. Aktivnosti su sprovedene kroz projekat [Ulcinjaska obale bez plastike](#), koji je finansiralo [Njemačko društvo za međunarodnu saradnju \(GIZ\) GmbH](#). Cilj je bio da se poboljša sistem upravljanja otpadom i smanji upotreba jednokratnih plastičnih proizvoda u HORECA sektoru (hotelima, restoranima, kafićima) na Velikoj plaži i Adi Bojani.

Prvo izdanje je revidirano i dopunjeno u drugo izdanje u okviru projekta „Smanjenje upotrebe jednokratne plastike u Jadranskom području kroz djelovanje u javnom i privatnom sektoru“ koji vodi [MedWaves](#), a finansiran je kroz Sporazum o saradnji između Ministarstva životne sredine i energetske bezbjednosti Italije i UNEP/MAP koordinacione jedinice/Sekretarijata Barselonske konvencije. Projekat ima za cilj da pomogne odabranim opštinama u Crnoj Gori, Albaniji i Bosni i Hercegovini u borbi protiv otpada od jednokratne plastike tako što će kroz utjecaj javnih i privatnih nabavki postepeno ukidati upotrebu JPP u ugostiteljstvu, automatima i na javnim događajima. U okviru ovog projekta, MedWaves i GIZ udružuju snage kako bi dizajnirali i sproveli inicijativu **Zona sa smanjenom upotrebom plastike** kojom će uključiti biznise i izgraditi zajednicu naprednih hotela, restorana, kafića i prodavnica, te osigurati njihov doprinos u naporima za smanjenju otpada od plastike širom Zapadnog Balkana.

Istraživanje: Cener21 (Bosna i Hercegovina), Mileukontakt (Albanija), Zero Waste Montenegro i Greenhome (Crna Gora)

Dizajn i priprema za štampu: Ana Pajović - Studio Ribizla

Prevod: Vanja Cicmil (Crna Gora), Ajla Sijarić (Bosna i Hercegovina), Albana Joxhe (Albanija)

Naredni koraci

Da li ste sada spremni da primijenite neke od ponuđenih alternativa? Za koje ste se odlučili? Najavite promjene putem svojih društvenih mreža i označite nas kako bismo mogli da podijelimo! Ili pošaljite e-mail na lowplasticzone@giz.de i pridružite se inicijativi Zona smanjene upotrebe plastike.

Kao federalno preduzeće, GIZ podržava njemačku vladu u postizanju ciljeva u oblasti međunarodne saradnje za održivi razvoj. Sadržaj pripisan navedenim autorkama(ima)/urednicama(ima) ne odražavaju nužno stavove organizacije.

Želite da ubrzate svoju tranziciju ka nultoj stopi otpada?

Mission Zero Academy (MiZA) Zero Waste biznis sertifikacija je savršen način za mala i srednja preduzeća u Evropi da sertifikuju svoje napore ka nultoj stopi otpada. Cilj sertifikacije je da se ide korak dalje u smanjenju otpada, kroz rad na pronalaženju rješenja ka efektivnom smanjenju količine proizvedenog otpada (prevencija), sprovođenje zelenijih i održivijih politika i uvođenje cirkularnih lanaca vrijednosti. Da saznate više, posjetite <https://www.missionzeroacademy.eu/> ili nas kontaktirajte putem imejla: info@zerowastemontenegro.me

